

Protokół
XXII posiedzenia plenarnego Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w dniu 18 czerwca 2020 roku

I. Otwarcie posiedzenia i powitanie gości

Prof. Z. Marciniak przywitał członków Rady Głównej oraz zaproszonych gości.

II. Przyjęcie porządku obrad

Przewodniczący Rady Głównej zaproponował rozszerzenie porządku obrad o punkty dotyczące:

- Stanowiska Parlamentu Studentów RP w sprawie prowadzenia ewaluacji procesu kształcenia,
- poselskich projektów ustaw o utworzeniu Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego.

Rada jednogłośnie przyjęła zmodyfikowany porządek obrad.

III. Finansowanie nauki i szkolnictwa wyższego

Prof. Marian Szczerek dokonał wprowadzenia do debaty. Poinformował, że aby zebrać informacje, korzystał z wielu źródeł, gdyż nie ma jednego zawierającego kompletne dane. Pozyskał je z instytucji, które zajmują się dystrybucją środków na naukę w Polsce, ale żeby uzyskać pełniejszy obraz korzystał również z opracowań GUS, Eurostatu, OECD, Bloomberg, itp. Dane zostały przedstawione w prezentacji, która będzie udostępniona na stronie internetowej Rady Głównej w lipcu (po uzupełnieniu o dane za 2019 r., które obecnie nie są jeszcze dostępne). Prof. Szczerek polecił uczestnikom spotkania zapoznanie się z opracowaniem autorstwa prof. W. Banysia „Finansowanie szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce z uwzględnieniem perspektywy międzynarodowej”.

Na wstępie prof. Szczerek pokazał jak nauka polska wypada na tle międzynarodowym. Według danych Eurostatu za 2018 r., Polska jest na 22. miejscu jeśli chodzi o nakłady na naukę per capita. Natomiast pod względem zatrudnienia w sferze B+R, jesteśmy na 6. miejscu. Jak to się przekłada na efektywność? Polska zajmuje 7. miejsce w Unii Europejskiej, a 13. w OECD pod względem liczby publikacji. Natomiast według wykazu Nature z 2020 r., Polska jest na 24. miejscu. Nature zbiera dane na podstawie wspólnych publikacji, ponieważ obrazują one włączanie się kraju w naukę światową. Kontekstem tego jest również mobilność. Polska plasuje się pod tym względem na 43. miejscu. Prof. Szczerek wyraził zdziwienie, że w 2017 r. tylko 17% podmiotów zaangażowanych w działalność B+R chroniło swoją własność intelektualną zgłaszając patenty. W UE w 2018 r. Polska zajęła 14. miejsce z 226 patentami. Pod względem eksportu high technology w 2018 r. Polska znalazła się na 17. miejscu.

Finansowanie nauki w Polsce B+R w 2018 r. było na poziomie 1,21% PKB, wzrosło o 24% w stosunku do 2017 r. Polska znajduje się na 17. miejscu w UE. Średnia w UE to 2,12% PKB. Dla porównania, Szwecja ma finansowanie na poziomie 3,42% PKB, w liczbach bezwzględnych są to nakłady 4 razy większe niż nasze.

Bloomberg szacuje, że Polska jest obecnie na 25. miejscu, o 3 pozycje niżej niż w ubiegłym roku. Składają się na to: nakłady na badania, produktywność, koncentracja

naukowców, działalność patentowa, wartość dodana przemysłu, zaawansowanie technologiczne, wydajność szkolnictwa wyższego.

Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO) pozycjonuje Polskę na 39. miejscu. Brano tu pod uwagę wszystkie czynniki wejściowe, które determinują skuteczność gospodarki kraju pod względem innowacyjności (38. miejsce) oraz dane wyjściowe, czyli wiedzę i technologię (41. miejsce).

OECD w rankingu stosuje indeks B, który mierzy opłacalność wydatków B+R przy danym systemie podatkowym. W ostatnich latach zauważalny jest wzrost indeksu B, z uwagi na wprowadzoną w 2018 r. dużą ulgę podatkową dla firm finansujących B+R. W obecnej chwili można odpisać 100% nakładów na B+R od podstawy opodatkowania, a wcześniej to 100% można „wrzucić” w koszty. Polska znajduje się tu wśród liderów, ale wyprzedzają ją Słowacja z ulgą 200%, Litwa – 250%, Łotwa – 300%, Singapur – 400%. Według rankingu OECD, Polska plasuje się na 13. miejscu pod względem innowacyjności. Firmy, które posiadają centra badawczo-rozwojowe, mogą odpisać nawet 150% poniesionych nakładów. Ma to ogromne znaczenie dla firm. Ten mechanizm został uruchomiony niedawno, więc na pozytywne skutki w dużej skali należy jeszcze poczekać.

Polska zajmuje 26. miejsce wg OECD, przy wzięciu pod uwagę systemu podatkowego oraz systemu finansowania, natomiast w rankingu MST Polska jest na 40. miejscu pod względem innowacyjności.

Rankingi Komisji Europejskiej z ubiegłego roku lokują Polskę dosyć nisko, a biorą pod uwagę mnóstwo różnych czynników.

Jak się rozkłada kwestia innowacyjności na poszczególne rodzaje nauki? Dane GUS wskazują, że zdecydowaną przewagę mają tu nauki inżynierskie i techniczne.

W 2018 r. nakłady uczelni na badania B+R zwiększyły się o 10% w stosunku do 2017 r., ale dominuje dotacja statutowa. Środki z NCBR spadły o 10%. Wy tłumaczyć to można tym, że głównym źródłem środków spoza budżetu jest gospodarka, która ma obecnie silne związki z UE. W ostatniej perspektywie finansowej, w ramach której funkcjonuje POIR, nie można było w głównych projektach (oś pierwsza) tworzyć konsorcjów razem z firmami.

Jak widać jest wiele różnych analiz, ze wszystkich można wyciągać wnioski ogólne i szczegółowe.

Prof. Szczerek poinformował, że wobec zapowiadanych w 2018 r. przez Min. J. Gowina 26,5 mld zł, faktycznie do nauki i szkolnictwa wyższego w 2019 r. trafiło 25,6 mld zł według danych przedstawionych przez GUS. W bieżącym roku mają to być 33 mld zł.

W styczniowym projekcie ustawy budżetowej na dotacje celowe w dziale nauka widnieje kwota 3,2 mld zł, wzrost o 121 mln zł w stosunku do poprzedniego roku. Natomiast na dotacje podmiotowe są przeznaczone środki w kwocie 1,9 mld zł, ze spadkiem 668 mln zł w porównaniu z ubiegłym rokiem.

Zwrócił uwagę, że zgodnie z przyjętym systemem finansowane są nauki podstawowe oraz prace badawczo-rozwojowe. Zwłaszcza w zakresie działań badawczo-rozwojowych, duże znaczenie na NCBR, który pełni niezwykle ważną rolę w procesie przekształcania polskiej gospodarki w innowacyjną. Profesor odniósł się również do uchwał Rady Głównej z ubiegłego roku dotyczących Sprawozdania z działalności NCBR w 2018 r. oraz Planu

działalności w 2019 r. W obu tych opiniach Rada, podkreślając wagę NCBR, wskazała zastrzeżenia do przedłożonych dokumentów i odniosła się do przedstawionych danych. Ze Sprawozdania za 2018 r. wynika, że dotacja z budżetu państwa została wykorzystana w 75,16%, i to w stosunku do pomniejszonej wysokości nakładów przewidzianych w ustawie budżetowej (1,211 mld vs 1,407 mld zł), natomiast środki europejskie w 31,03% – także w stosunku do kwot znacząco mniejszych od zakładanych w ustawie budżetowej (w zaokrągleniu 34 mln zł vs 136 mln zł).

Poinformował również, że resort obecnie przekazuje środki finansowe uczelniom w formie subwencji, wcześniej były to środki na badania statutowe.

Prof. Z. Marciniak podziękował prof. Szczerkowi za wnikliwą analizę tematu.

Prof. B. Marciniak przedstawił informację nt. finansowania centrów z dużą aparaturą badawczą. Prezentacja na ten temat zostanie zawieszona na stronie internetowej Rady.

W toku dyskusji uczestnicy spotkania zwrócili uwagę na następujące kwestie:

- niską efektywność w pozyskiwaniu grantów europejskich,
- niską aktywność polskich uczelni w konsorcjach międzynarodowych,
- niezbędne modyfikacje procesu kształcenia, aby absolwenci byli motorem gospodarki,
- rola państwa w stymulowaniu procesów, które przyniosą wymierne korzyści,
- nadmiar biurokracji,
- brak środków na wynagrodzenia w programie Horyzont 2020,
- planowany kierunek rozwoju – zielona i cyfrowa transformacja gospodarcza,
- problem niewykorzystanych środków NCBR.

W dyskusji udział wzięli: prof. W. Banyś, prof. K. Palka, prof. L. Rafalski, prof. J. Szambelańczyk, prof. J. Szmidt.

IV. Komunikaty

Prof. Z. Marciniak poinformował, że:

- Prezydium Rady Głównej oraz Prezydium KRASP przyjęły wspólne stanowisko w sprawie przesłuchań studentów Uniwersytetu Śląskiego, w którym wyraziły sprzeciw wobec ingerencji organów ścigania w sprawy, których rozstrzyganie należy do autonomicznych obowiązków uczelni;
- Min. W. Murdzek powołał z dniem 1 czerwca Komitet Polityki Naukowej w nowym składzie; Przewodniczącym został wybrany dr hab. M. Duszczyk (UW).

V. Przyjęcie uchwały w sprawie kultury studenckiej

Prof. Z. Marciniak odczytał projekt uchwały przygotowany przez prof. T. Miczkę i uzupełniony przez Prezydium Rady Głównej.

Prof. G. Borkowska zgłosiła uwagę do przedstawionego tekstu, która została uwzględniona.

Rada przyjęła uchwałę jednogłośnie. Uchwała nr 146/2020 stanowi załącznik do niniejszego protokołu.

VI. Przyjęcie uchwały w sprawie finansowania nauki

Prof. Z. Marciniak podziękował prof. M. Szczerkowi, prof. T. Szapiro i prof. J. Szambelańczykowi za przygotowanie projektu uchwały. Następnie przedstawił założenia uchwały i odczytał tekst projektu.

W dyskusji udział wzięli: prof. G. Borkowska, prof. C. Możejki, prof. B. Marciniak, prof. A. Przyłuska-Fischer, prof. J. Szambelańczyk, prof. J. Szmidt.

W toku dyskusji uzupełniono tekst uchwały. Rada przyjęła uchwałę jednogłośnie. Uchwała nr 147/2020 stanowi załącznik do niniejszego protokołu.

VII. Przyjęcie uchwały dotyczącej Stanowiska Parlamentu Studentów RP w sprawie prowadzenia ewaluacji procesu kształcenia

Prof. Z. Marciniak przedstawił Stanowisko PSRP w sprawie prowadzenia ewaluacji procesu kształcenia, w którym studenci wyrazili niepokój spowodowany zawieszeniem przez część szkół wyższych oceny działalności dydaktycznej w warunkach epidemii. Profesor zaproponował, aby Rada Główna odniosła się do przedstawionego Stanowiska, ponieważ poruszona w nim kwestia jest bardzo istotna.

Student J. Bakonyi poprosił Radę o wsparcie Stanowiska PSRP. Do Parlamentu docierają informacje o lekceważeniu samorządów studenckich w niektórych uczelniach. W przyszłym roku akademickim zajęcia również będą prowadzone zdalnie, dlatego ważne jest zbadanie jak obecnie funkcjonuje nauczanie zdalne i wyciągnięcie wniosków na przyszłość. PKA rozważa możliwość wprowadzenia wizytacji zdalnych.

W dyskusji udział wzięli: prof. J. Szambelańczyk, prof. T. Szapiro, dr inż. J. Szczurba.

Rada przyjęła uchwałę jednogłośnie. Uchwała nr 150/2020 stanowi załącznik do niniejszego protokołu.

VIII. Zaopiniowanie projektów aktów prawnych

1. Projekt rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego zmieniającego rozporządzenie w sprawie studiów

Wiceprzewodniczący Komisji Kształcenia, prof. M. Krawczyński, przedstawił projekt uchwały, w której Rada zgłasza uwagę do przedłożonego projektu rozporządzenia.

Prof. Z. Marciniak udzielił dodatkowych informacji.

Rada przyjęła uchwałę jednogłośnie. Uchwała nr 148/2020 stanowi załącznik do niniejszego protokołu.

2. Poselskie projekty ustaw o utworzeniu Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego

Prof. Z. Marciniak poinformował, że wpłynęły dwa poselskie projekty ustaw o utworzeniu Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego (PiS oraz KO), co jest podyktowane chęcią dołączenia do uczelni akademickich przez PWSZ w Kaliszu. Następnie odczytał proponowany tekst uchwały, w której Rada docenia systematyczne wysiłki środowiska akademickiego PWSZ w Kaliszu o osiągnięcie jak najwyższego poziomu naukowego i dydaktycznego w zakresie uprawianych nauk, jednak zwraca uwagę, że zgodnie z obowiązującą ustawą, jedynym kryterium uzyskiwania statusu uczelni akademickiej stał się osiągnięty poziom badań

naukowych środowiska akademickiego uczelni, oceniany w trybie jednolitej w skali kraju ewaluacji w poszczególnych dyscyplinach nauki i sztuki.

W dyskusji udział wzięli: prof. A. Bartoszewicz, prof. G. Borkowska, prof. W. Banyś, prof. D. Kozerawski, prof. B. Marciniak, prof. M. Szczerek, prof. J. Żmija.

Rada przyjęła uchwałę jednogłośnie. Uchwała nr 149/2020 stanowi załącznik do niniejszego protokołu.

IX. Sprawy różne i wolne wnioski

Prof. W. Banyś poinformował, że wraz z prof. T. Szapiro uczestniczyli w spotkaniu online przedstawicieli HRK, CPU i KRASP z Komisarz UE ds. Innowacji, Badań, Kultury, Edukacji i Młodzieży – Marią Gabriel (26.05).

Prof. Z. Marciniak poinformował, że lipcowe posiedzenie Prezydium Rady Głównej odbędzie się w sposób tradycyjny w gmachu MNiSW.

X. Przyjęcie protokołu XXI posiedzenia plenarnego Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego (14 maja 2020 r

Rada przyjęła protokół jednogłośnie.

XI. Zamknięcie posiedzenia

Prof. Z. Marciniak podziękował uczestnikom za udział w obradach i zamknął posiedzenie.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Prof. Zbigniew Marciniak

Załączniki:

1. Porządek obrad
2. Uchwały Rady Głównej: nr 146/2020-150/2020